

**Моїсєєва Н. І.,**

доктор економічних наук, професор

Харківський національний технічний університет

сільського господарства імені Петра Василенка

### **ФІЛОСОФСЬКІ СЕНСИ ДЕРЖАВИ В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНУ**

Для сучасної демократичної правової держави питання про фундаментальні підстави її розвитку не може бути другорядним і тому від його рішення може залежати життєздатність найважливішою концепції державності. На перший погляд юридичні сенси у визначенні філософії держави програють соціально-гуманітарним, проте саме крізь призму правової системи побудова філософії держави бачиться найбільш адекватною тим процесам і явищам, які не просто позначилися в соціальній реальності, а міцно увійшли й закріпилися в ній. Це стосується розвитку самої людини, її світогляду, поведінки в повсякденному житті. Ці ж сенси мають відношення і до суспільних змін, пов'язаних, насамперед, із пошуком нової метатеорії, яка останнім часом конструюється на зміну постмодернізму, що помітно послабив свій вплив як на філософію державного будівництва, так і на формування індивідуальних життєвих стратегій.

Безумовно, в простір цих актуальних явищ потрапляє і держава, яка не може залишатися байдужою до сучасних трансформацій світу, людини і суспільства. При цьому важливо, що саме держава сьогодні має усвідомлюватися як ціннісно-смилова система, а не як виключно політико-правове утворення, котре існує заради права і самого себе. З цієї точки зору держава не може стояти над людиною і над суспільством, вона знаходиться з ними в одній площині сенсів. У цьому полягає цінність самої держави, але у цьому криється і можливість держави впливати на побудову різноманітних

ціннісно-сміслових систем, в тому числі і системи права – не тільки як механічної сукупності норм постулатів справедливості, а як соціокультурного коду, який містить у собі багаторівневі смисли буття.

Як правило, роздуми про сутність держави, про концепцію державності і покладаються в основу конструкцій філософії держави, що зумовлює переважаючий історико-герменевтичний ракурс розгляду даного феномену. Інтерпретації філософії держави міцно пов'язуються з багатим правовим контекстом, який формується століттями. Тому, як і раніше виходять на перший план погляди і уявлення філософів і правознавців про сутність держави. Слід, однак, відзначити, що традиційно ці уявлення не обходяться без актуалізації ідей справедливості та права, але потрібно розуміти, що зміст цих ідей з плином часу змінюється і вони отримують нові смислові прочитання та інтерпретації, не дивлячись на їх багаторічну ціннісно-сміслову абсолютизацію.

В умовах постмодерністського світогляду сама ідея права і концепція державності піддаються не просто перегляду і переоцінці. Утилітаризація понять держави і влади стає виразною прикметою останнього часу. Саме з цієї причини держава починає компенсувати втрату своєї домінуючої позиції в формах, перевірених минулим, тобто стандартами тоталітарного. Держава, повертаючись у минуле, завжди переглядає конституційно постульовані положення, повільно, але вірно замінюючи їх на шаблони минулого. Так, традиційно і неухильно визнана демократичними державами самоцінність людини в певний момент часу порівняно легко підміняється цінністю самої держави, при цьому в правовому полі починає превалювати концепція верховенства держави над особистістю і суспільством.

Епоха постмодерну допускає складні аберації в будь-яких філософських побудовах і узагальненнях. Постмодернізм абсолютизує будь-яке явище, що відхиляється в своєму розвитку від будь-якої встановленої ззовні норми. Можна стверджувати, що в співвідношенні постмодернізму як визначальної

світоглядної рефлексії кінця XX – початку XXI ст. і філософії права виявляються істотні суперечності. По-перше, постмодернізм концептуалізує характерну для межі століть зміну або переоцінку ціннісно-смыслових пріоритетів, що супроводжується появою абсолютно нових моделей і символів буття. Філософія права ж, навпаки, виявляє тяжіння до закріплення, а не перегляду вже сформованих концепцій правовідносин і норм, які регламентують ці правовідносини. По-друге, постмодернізм акцентує увагу на конфліктах людини, суспільства і культури, у той час як філософія права націлена на нівелювання різних проявів цієї конфліктності за рахунок конструювання адекватних ситуації норм. По третє, постмодерністські філософські концепції намагаються віднайти принципово нові описання соціальної реальності, часто доводячи цей процес до абсурду (яскравим прикладом чого є конструкції, що їх надає Жак Дерріда). Філософія права ж є більш стійкою до змін світоглядних векторів, і спрямована на об'єктивацію всього, що відбувається в навколишньої дійсності.

Отже, дистанція між сенсами, що їх продукують постмодерністські філософські концепції та філософія права, дозволяє говорити про збереження «інтуїції соціального», при якій категорично не відкидається збіг різних соціальних реалій. З точки зору правової науки постмодерн стає епохою, яка повинна продемонструвати здійснення, або ж, навпаки, крах сподівань і претензій особистості на найвищу цінність в державі. Саме постмодерн підкреслює наявність гострих протиріч в житті людини і соціуму, які право покликано зняти через численні норми та інститути. І якщо в період «до постмодерну» право вирішувало переважно завдання збереження і примноження багатства, власності, то в умовах постмодерністського впливу воно не може ігнорувати проблеми культуроцентричного характеру, пов'язані з мораллю, релігійністю, ментальністю, патріотичністю тощо. А вони представляються куди більш серйозними і масштабними сенсами буття особистості, що впливають на її включеність у соціальне життя.

### Література:

1. Моїсєєва Н. І., Омельченко Г. Ю. Комунікативна діяльність в структурі соціально-комунікативного знання. 2017.
2. Моїсєєва Н. І. Соціально-комунікативна діяльність як історико-суспільна практика. 2015.
3. Пилипенко С. Г. Проблема людини у постантропологічну епоху: технологічний аспект. *Ученые записки Крымского федерального университета имени В.И. Вернадского. Социология. Педагогика. Психология*. 2014. Т. 27. №. 1–2.